

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 54
Godina XXVII
Novembar, 2022.
[str. 325-328]

© Monos 2022

Jusuf Trbić, Razaranje Bosne

„Bosanska riječ“ Tuzla. „Preporod“ Bijeljina, 2021.

Ovaj prikaz ne mogu početi, a da ne spomenem da u rubrici „Prikazi“ ovog broja „Gračaničkog glasnika“, sticajem okolnosti, predstavljamo dvije nedavno izašle knjige, čija je promocija zabranjena u rodним gradovima njihovih autora. Radi se, dakle, o ovoj knjizi Jusufa Trbića „Razaranje Bosne“, čiju su promociju zabranile lokalne vlasti u Bijeljini i knjizi Mirka Jeleća „Devedeset druga“, čiju su promociju zabranile lokalne vlasti u Doboju. Životopisi ove dvojice autora imaju neke zajedničke karakteristike: obojica su po zanatu novinari, obojica su i književni stvaraoci... U ratu za Bosnu i Hercegovinu (1992. – 1995.) imali su istu sudbinu, na svojoj koži osjetili su svu žestinu represije i zločinačkih poduhvata ljudske pogani nakon pada njihovih gradova pod vlast tadašnje SDS i srpske oružane sile. Obojica su se nekako izvukli iz pakla i krenuli tegobnim putevima izbjeglištva. Razlika je u tome se Jusuf Trbić, nakon desetak godina koje je kao izbjeglica proveo uglavnom u Njemačkoj vratio u rodnu Bijeljinu, dok se Mirko Jeleć, po svojoj prilici trajno skrasio u dalekoj Kanadi u gradu Vankuveru. Obojica su majstori pera i neposredni svjedoci koji su počinjeni u njihova dva grada u ime srpstva i u ime srpskog naroda. Obojica su dokumentovano i javno progovorili o tim zločinima. Knjige Jusufa Trbića našle su se u dokumentacionom materijalu Haškog tribunala. On je jedan od rijetkih intelektualaca i ljudi od pera, koji je ispisivao i javno objavljivao istinu o zločinima u Bijeljini po imenu i prezimenu, dok je te iste zločince susretao na ulicama tog grada. Onaj ko poznaje Bosnu zna da je to više od hrabrosti. Mirko Jeleć je jedan od rijetkih koji je javno progovorio o „oslobodiocima“ Doboja s početka maja 1992. godine, o srpskim „patriotima“, koji su iza sebe ostavljali pustoš i strah, o zločinima i zločincima.

Zabranom promocije dvije spomenute knjige, aktualna vlast u Doboju i Bijeljini je na najbolji način pokazala svoje pravo lice. Nespremni da se suoče sa istinom, oni uporno negiraju genocid i srpske zločine po Bosni kao što ih negiraju i oni koji su iznad njih, negdje u Banja Luci ili Beogradu. Oni se boje i bježe od istine... Za njih je istina noćna mora. Zato i zabranjuju promocije knjiga koje objelodanjuju istinu, riješeni da za sva vremena učutkaju svjedoke. Na svaki način. Time samo pokazuju ko su i šta su.

Da se vratimo knjizi „Razaranje Bosne“. To je 16. po redu knjiga Jusufa Trbića, novinara, publiciste, književnika, esejiste i hroničara „vremena mraka“, vrijednog društvenog djelatnika, koji je svojim djelom i svojim radom obilježio postojanje dvije decenije historije Bijeljine i Semberije... Životopis Jusufa Trbića, njegova ratna i izbjeglička sudbina kao i postratni angažman - to je čitav jedan uzbudljiv roman o ljudskoj patnji i stradanju, roman časti, poštenja i ljudskog dostojanstva, koji taj čovjek svakodnevno ispisuje. Puno vremena i prostora trebalo bi da se sve to ispiše. Ovdje ću se zato poslužiti riječima novinara i publiciste, uz to i vrsnog pravika Senada Pećanina iz Sarajeva, koji je u jednoj svojoj autorskoj TV emisiji za Trbića rekao sljedeće. „Ugledan je novinar, pjesnik i publicista, a podjednako je neomiljen među svim nacionalnim, kriminogenim i klerikalnim oligarhijama u BiH. To što možda niste čuli za njega najviše je zasluga činjenice da živi i stvara u Bijeljini, uporno odbijajući da je napusti, unatoč pravim užasima koje je prošao i kroz koje prolazi. Ako bih morao da se odlučim za nekoliko najčasnijih i najhrabrijih ljudi u Bosni i Hercegovini jedan od njih je Jusuf Trbić.“

Knjiga „Razaranje Bosne“ sadrži 53 eseja, koji su raspoređeni u 8 većih tematskih cjelina. Svaka od njih označena je naslovom prvog eseja u njoj. Time se u tehničkom smislu, a i samim sadržajem postiže čvršća povezanost i lakša prohodnost teksta. Da bi bar donekle stekli uvid u sadržaj ove knjige, navodimo samo naslove spomenutih 8 cjelina: „Taoci nacionalizma“, „U tamnici identiteta“, „Zarobljene duše“, „Bosanski đavolji rječnik“, „Mrak u glavi“, „Cvijeće zla u našoj avliji“, „Dobrovoljni robovi“, „Tumači praznine“.

Radi se o briljantno ispisanom kolekciji političkih eseja u kojima autor smjelo i beskompromisno progovara o mnogim uzrocima i posljedicama razaranja Bosne, koje se, pojavama savremenog svijeta, tako i o onim na „domaćem terenu“, autor brutalno i beskom-

promisno razobličava naličje nacionalizma i nemilosrdno zasijeca u bolesni društveni organizam koji je „proizvod“ nakaradne nacionalističke politike. Snagom argumenata, autor se obrušava na bosansko „sveto nacionalno trojstvo“, pri čemu ne šteti nikoga. Uvjerivši se i sam da tu nema nevinih, svojim perom i riječju on nemilosrdno šiba „i po svojim i onim anamo njihovim“. Zato često ostaje neshvaćen, nerijetko izložen neprincipijelnim napadima onih koji ne žele čuti pravu istinu o posljedicama nekih vlastitih zabluda, pa i grešaka.

Polazeći od svog vlastitog iskustva, u svojim analizama Jusuf Trbić se poziva ili oslanja na relevantne autoritete i priznate teoretičare moderne filozofije i društva, posebno iz sfere nacije i nacionalizma, problematike identiteta, religije, kulture. Pri tome on ne može prenebregnuti oporu stvarnost koja ga okružuje, niti činjenicu da se oglašava iz pozicije obespravljenog pojedinca i njegove ugrožene individualnosti u vlastitoj avliji.

Ljudi koji se nalaze u takvom položaju imaju izoštrijenije poglede u odnosu na „golu teoriju“. Oni drugačije vide određene procese u odnosu na one koji nisu prošli takva iskustva. Zato počesto ostaju neshvaćeni ili nedovoljno shvaćeni. Iako svakog autora brani njegovo djelo i častan život, lično smatram da individualci takve hrabrosti i takvog kapaciteta imaju pravo ako treba i na grešku. Treba razumjeti Trbića kad kaže za svoju Bijeljину da je izgubljen grad „na kraju svijeta“, koji se ne vidi iz Sarajeva. To jeste i neka simbolika, ali nažalost to je istina. To nije kritika jedne politike i jednog mačehinskog odnosa metropole prema nekim dijelovima Bosne, koji su za neke već otpisani.

U ovoj knjizi autor razobličava mnoge fenomene koji i danas razaraju Bosnu. Teško ih je ovdje i nabrojati – od nacionalizma, šovinizma, manjih i većih lopovluka i korupcije, pa do terora idiotluka, zatucanosti i primitivizma. „Glupost se poklapa s primitivizmom i prostaklukom,“ zapaža autor, „Ona ima svoj sistem, društvo, državu, svoju kulturu, muziku, književnost, medije, svoje sveštenike i kraljeve.“ (str. 197) Za palanački duh, kojeg je tako sjajno svojevremeno definisao Radomir Konstantinović, autor nalazi bezbroj primjera u svom okruženju. Svi ti primjeri pokazuju da je u sadašnjem vremenu taj palanački duh, za razliku od nekih prošlih vremena, poprimio sva obilježja obične ljudske gluposti. O tom fenomenu piše: „Glupost, oličena u plemenskom duhu, u strahu je od života i svijeta i u stalnom je bjekstvu od promjena i mišljenja, od svega drugačijeg. Ona podstiče

i prihvata falsifikovanje prošlosti, omogućeno mehanizmima kolektivne amnezije, pa pleme ili naciju uzdiže iznad Boga i izmišljenom istorijom opravdava sve što čini.. lažna prošlost ispunjava prazninu egzistencije i odgovara na izazove nesigurne stvarnosti, koja udara na temelje kolektivnog sna. Umjesto istine gradi se mit, umjesto morala laž, umjesto pameti poslušnost. Majstori zaborava konstruišu novo, dirigovano pamćenje, koje ne pati od dosadnih činjenica, etičkih sudova i normi koje važe za cijeli svijet (...) Glupost ne želi da zna, ona vjeruje i misli da je uvijek u pravu, a proizvođači svijesti je podstiču na to uzdizanjem naroda stepenicu iznad Boga i pravdanjem svega imaginarnom voljom naroda“ (196, 197)

Navedene rečenice, osim što nemilosrdno udaraju po slabostima našeg bolesnog društva, primjer su briljantnog jezika i stila ovog autora. Kako napisao prof. dr. Senadin Lavić, jedan od recenzenata knjige, radi se „o jednom zreлом i sabranom ljudskom govoru (logosu) koji izriče iz smirenosti i saznanja o činjenicama...“ (343)

Ovo je knjiga opomene, kako reče u jednoj prilici autor. Tako je treba i čitati, tako treba razumjeti njene poruke, jer – „Bosna je u jednoj tragičnoj situaciji“ – i njeno razaranje predugo traje. Ovo je poziv svima nama da ustanemo i da to propadanje zaustavimo na sve moguće načine. Sebe i svoje djece radi.

P.S. To zasigurno neće učiniti oni među kojima je Jusuf Trbić „podjednako neomiljen“.

Prof. dr. Omer Hamzić

